

Adaptivna obdelava signalov v telekomunikacijah

---

3. del

2003/04

1

Pregled tem:

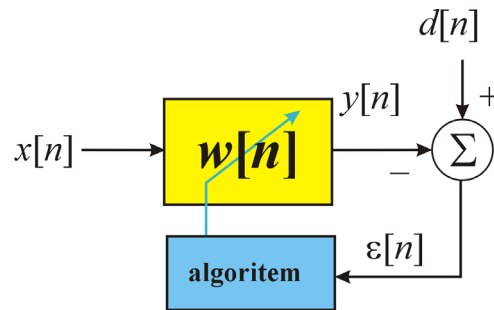
- adaptivni sistem z eno utežjo
- potek kriterijske funkcije
- vpliv šuma v referenčnem signalu
- korelacija med vhodnim signalom in signalom napake
  - Zgled: Izločevalnik presluha
- Iskanje optimalne uteži na osnovi gradienta kriterijske funkcije
  - Gradient kriterijske funkcije
  - Rekurzivno popravljanje uteži
  - Konvergenca postopka
  - Krivulja učenja

2

Adaptivni sistem z eno utežjo

- model:

- signali $x[n]$, $y[n]$, $d[n]$ in $\varepsilon[n]$ so časovno diskretni !

3

Kriterijska funkcija - (ponovitev)

- Potek kriterijske funkcije za sito z eno utežjo w : $y[n] = x[n]w$
- Funkcija $\xi(w)$ je parabola !
- Optimalna nastavitev uteži w_{opt} daje najmanjšo povprečno vrednost signala napake ξ_{min} !

$$\xi = Rw^2 - 2Pw + \overline{d^2[n]}$$

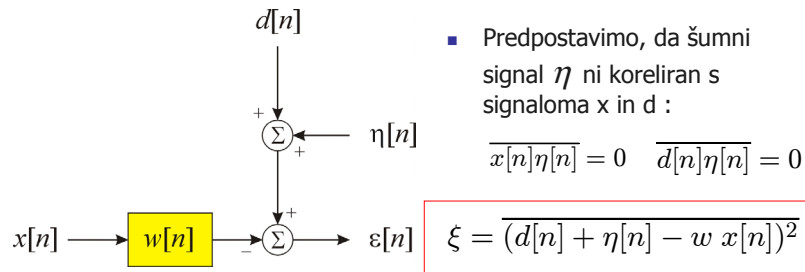
$$w_{opt} = \frac{P}{R}$$

$$\xi_{min} = \frac{P^2}{R} - 2\frac{P^2}{R} + \overline{d^2[n]} = \overline{d^2[n]} - w_{opt}P$$

4

Šum v referenčnem signalu

- Kaj se zgodi, če nimamo na razpolago "čistega" referenčnega signala ?

- Predpostavimo, da šumni signal η ni koreliran s signaloma x in d :

$$\overline{x[n]\eta[n]} = 0 \quad \overline{d[n]\eta[n]} = 0$$

- moč šuma se prišteje k moči signala napake:

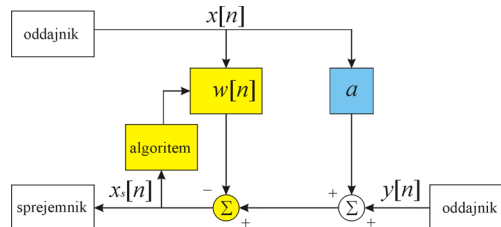
$$\xi = R w^2 - 2 P w + \overline{d^2[n]} + \overline{\eta^2[n]}$$

- optimalna vrednost uteži je enaka kot v brezšumnem primeru !

5

zgled: izločevalnik presluha

- Izločiti želimo preslušni signal, ki se prenaša v sprejemnik iz lastnega oddajnika:

- Za kriterijsko funkcijo izberemo srednjo kvadratično vrednost sprejetega signala $e = x_s$:

$$\begin{aligned} \overline{x_s^2[n]} &= \overline{(x[n]a - x[n]w + y[n])^2} = \\ &= R w^2 - 2(aR + \overline{x[n]y[n]})w + 2a\overline{x[n]y[n]} + a^2 R + \overline{y^2[n]} \end{aligned}$$

- Optimalna vrednost uteži je v primeru, da sta signala x in y nekorelirana enaka: $w_{opt} = a$

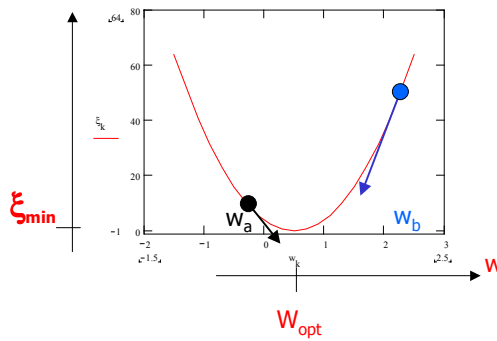
6

Gradient kriterijske funkcije

- Za filter z eno utežjo je gradient enak odvodu kriterijske funkcije:

$$\frac{d\xi}{dw} = 2(Rw - P)$$

$$\xi(w) \quad \xi = Rw^2 - 2Pw + \overline{d^2[n]} + \overline{\eta^2[n]}$$

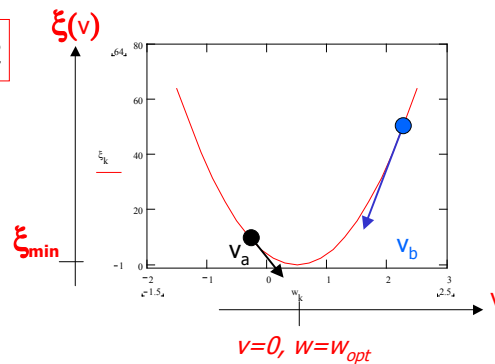

7

Gradient kriterijske funkcije

- Gradient izrazimo v premaknjem koordinatnem sistemu.
- Parameter v predstavlja odmik od optimalne vrednosti: $v = w - w_{opt}$

$$\xi = \xi_{min} + v^2 R$$

- Gradient kriterijske funkcije:

$$\frac{d\xi}{dw} = \frac{d\xi}{dv} = 2vR$$

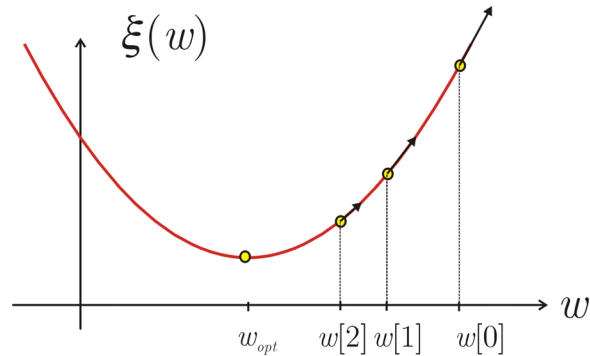
8

Rekurzivno popravljanje uteži

Postopek popravljanja uteži:

1. izberemo začetno vrednost uteži $w[0]$
2. izmerimo naklon kriterijske funkcije
3. v skladu z naklonom popravimo utež
4. postopek nadaljujemo --> 2.

$$w[m + 1] = w[m] - \mu \nabla[m]$$

9

Analiza gradientnega algoritma

- **algoritem** popravljanja uteži:

$$w[m + 1] = w[m] - \mu \nabla[m]$$

- izrazimo **gradient** uteži:

$$\nabla[m] = \left. \frac{d\xi}{dw} \right|_{w[m]} = 2(w[m] - w_{opt})R$$

- označimo konstanto k :

$$k = 1 - 2\mu R$$

- preuredimo enačbo:

$$w[m + 1] = kw[m] + (1 - k)w_{opt}$$

- na osnovi zapisa prvih nekaj popravkov zapišemo splošno enačbo:

$$w[m] = w_{opt} + k^m (w[0] - w_{opt})$$

- kdaj je algoritem stabilen ?

odmik od optimalne vrednosti

10

Stabilnost gradientnega algoritma

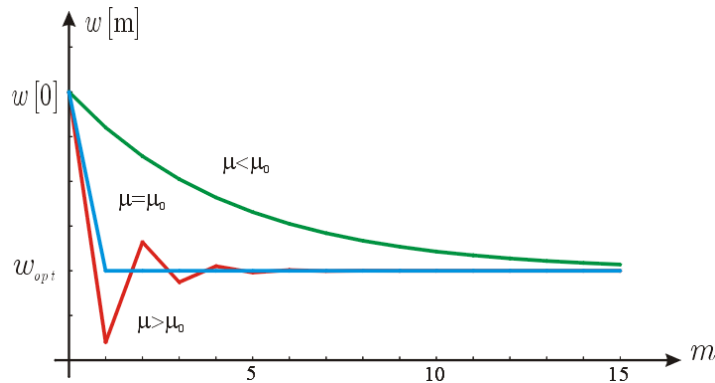
- **algoritem** popravljanja uteži: $w[m+1] = w[m] - \mu \nabla[m]$
- kdaj postopek konvergira? $w[m] = w_{opt} + k^m (w[0] - w_{opt})$
 $|k| < 1$
- **pogoj stabilnosti gradientnega algoritma:**
 $0 < \mu < \frac{1}{R}$
- najhitrejšo adaptacijo daje $k=0$, kar ustreza pogoju:
  - $0 < \mu < \mu_0$
  - $\mu = \mu_0$
  - $\mu_0 < \mu < 1$

11

Potek popravljanja uteži

glede izbire parametra μ ločimo tri stabilne primere:

- **podkritična vrednost** μ : $0 < \mu < \mu_0$
- **kritična vrednost** μ : $\mu = \mu_0$
- **nadkritična vrednost** μ : $\mu_0 < \mu < 1$

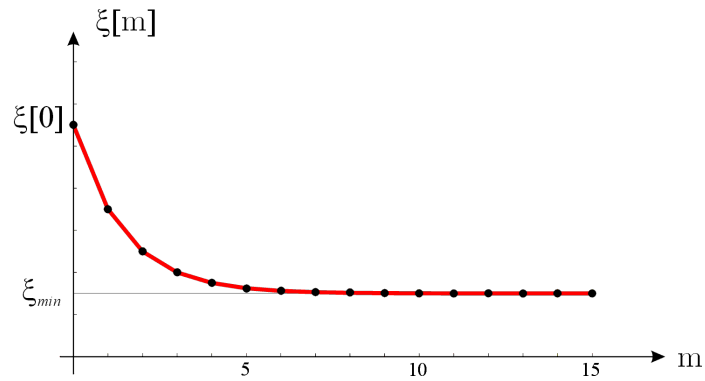

12

Krivulja učenja

- Potek zaporedja srednje kvadratične napake $\xi[m]$ imenujemo **krivulja učenja**

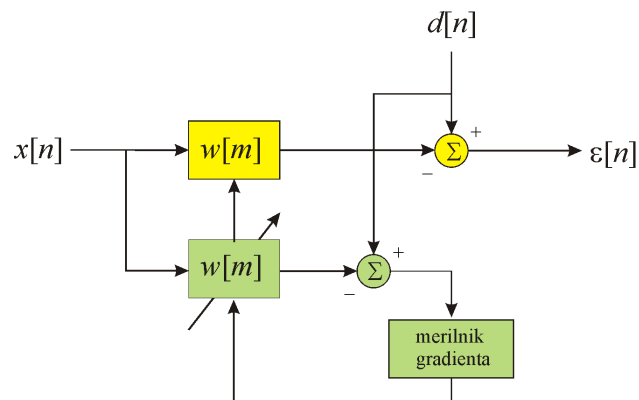
$$\xi[m] = \xi_{min} + R(w[0] - w_{opt})^2 k^{2m}$$

13

Izračun gradienta

- za meritev gradienta potrebujemo **vzporedni sistem**:

14